

A&N

הדוד שלא הכרתי

"למען ידעו דורותיכם"

דברי זיכרון לדודי -

טוראי שאול יהושע שוקרון הי"ד

בן עישה ומאיר שלמה ז"ל

מאת: מאיר שלמה שוקרון

הדוד שלא הכרתי

"למען ידעו דורותיכם"

דברי זיכרון לדודי - טוראי שאול-יהושע שוקרון הי"ד

בן עישה ומאיר שלמה ז"ל

נפל ביום י"ט בתשרי תש"י (12.10.1949)

בן 17 בנופלו

מקום מנוחתו בית העלמין הצבאי נחלת יצחק

מאת: מאיר שלמה שוקרון

אייר תשפ"ג

- החוברת טעונה גניזה -

הקלדה ועיצוב: אביחי שוקרון

כל הזכויות אינן שמורות, ואדרבה - ניתן לצלם / להדפיס ולפזר בין הבנים

והנכדים - "למען ידעו דורותיכם"

לתגובות וליצירת קשר: meirshook@gmail.com

בדחילו ורחימו אני ניגש למלאכת איסוף החומר והעלאתו על הכתב.

היראה - מפני שאיני מכיר את הדמות הזאת, ואולי אכתוב דברים שאינם מדויקים דיים.

ורחימו - בשל ההרגשה שמישהו חייב להביא את הדברים על מנת שדורות העתיד יישארו עם סיפור יוצא דופן על דודי - נער צעיר שעלה בגפו ממרוקו לארץ ישראל, והקריב את נפשו בעבודה, לא מתוך אילוץ אלא מתוך בחירה מודעת, לאחר שהערים על משפחתו וביקש את רשותם לנסוע לצרפת כדי ללמוד שם, ולמעשה במחשבתו המטרה הייתה ארץ ישראל ולא צרפת כלל.

בתמונה¹ הימנית: שאול יהושע עטוף בטליתו בכר-המצווה.

בתמונה השמאלית: עם חבריו במרוקו בצעירותו (שאול יהושע הראשון מצד שמאל למעלה)

¹ כלל תמונות העבר צולמו במקור בשחור-לבן ועברו תיקון, שיפור וצביעה מחדש בעזרת האתר MyHeritage.

לפי דברי בן דודי יהושע (דדי) שוקרון הי"ו (שנקרא על שמו של יהושע הי"ד), הוא ניסה לעבור את הגבול פעמיים, כאשר בניסיון הראשון הוא נתפס ע"י השוטרים / שומרים, שהחטיפו לו מכות, והחזירו אותו בחזרה לבית הוריו במרוקו.

בניסיון השני הוא התחפש לנערה מרוקאית, והצליח לעבור את הגבול. איני יודע איך בדיוק הוא עלה ארצה, אך ייתכן מאוד שהוא היה חבר בתנועת נוער ציונית שנקראה "חיבת ציון". בתנועת נוער זו, אבא - רפאל ז"ל, היה מדריך (לפי מה שסיפר לנו אבא ז"ל), שם חלמו ולמדו עברית, שרו שירים וכד', וייתכן ששם נזרעו בו הרצון והמשיכה לארץ ישראל.

בהיותנו קטנים, אבא סיפר לנו שאחיו יהושע הי"ד עלה ארצה באונייה, ולאחר זמן קצר מאוד התגייס או גויס ללחימה.

בתמונה הימנית: שאול יהושע עם חבר בשירותו בצה"ל (שאול יהושע עומד מימין).

בתמונה האמצעית: עם חבר ליד משאית צבאית.

ציונות אמיתית ואהבת ציון ללא מירכאות

לפי זיכרונות ילדותי, אבא סיפר לי שכשהגיע אחיו יהושע לארץ ישראל, הוא שלח אליהם למרוקו מכתבים (איך הגיעו אליהם המכתבים? - תעלומה).

יש לזכור שבאותה תקופה (1947) התקשורת בין מדינות הייתה קשה, ואין לי שום מקור כיום לבדוק כיצד זה נעשה.

אבי סיפר לי שבאחד המכתבים הוא כתב למשפחתו: "וכי דמם של אחינו האשכנזים סמוק (אדום) יותר משלנו המרוקאים? גם אנחנו צריכים להילחם על אדמת ארץ ישראל!" - נער בן 16 לערך כתב כך! מישהו מכיר עוד אחד כזה היום? ("איפה ישנם עוד אנשים כמו האיש ההוא?...")

כששאלתי את אבא: היכן המכתב הזה שבו כתב לכם את הדברים האלה?

אבא ז"ל "תקע" בי מבט של: "אינך מאמין לי?" - אנחנו לא שומרים מכתבים - כך פסק את פסוקו.

בתמונה: שאול יהושע (למטה) מבקר את שכניו ממרוקו שעלו ארצה לאחד ממחנות העולים. משמאל: חתימת ידו כפי שהוסיף מאחורי תמונה זו.

אבא זכר גם את המכתב שקיבלו מארץ ישראל לאחר שנפל בקרב. המכתב היה רשמי של מדינת ישראל, ובו הודיעו להם על נפילתו במערכה בבית גוברין, כאשר למטה היה חתום דוד בן-גוריון, ראש ממשלת ישראל ושר הביטחון באותה עת.

כמובן שהצער במשפחה היה נורא. אבא ז"ל סיפר שאמו לא נתנה מנוח לאביו, ורצתה שיעלו ארצה לפקוד את קבר בנה בנחלת יצחק בתל אביב (1953).

מימין לשמאל: סבתי - עישה שוקרון (לבית שרביט) ז"ל, אבי - רפאל ז"ל וסבי - מאיר שלמה שוקרון ז"ל, ליד הקבר בנחלת יצחק מיד לאחר עלייתם ארצה

תמונה משפחתית של משפחת שוקרון לאחר העלייה ארצה. מימין למעלה: פנחס, שמחה ורפאל שוקרון ז"ל. למטה: מאיר שלמה ועישה שוקרון ז"ל.

מהיכן היה לו כסף למסע הזה?

סיפר לי יהושע (דדי) שוקרון שאמו סולטנה, אשת אחיו משה ז"ל, הייתה נותנת לו כסף לפינוקים, מבלי לדעת שהוא חוסך כסף זה ומתכוון להשתמש בו לנסיעה לארץ ישראל.

לאחר שנסע, והתגלה מניין השיג את הכסף, סבתא עישה (אמא של יהושע ז"ל) כעסה מאוד על כלתה סולטנה, בטענה שאם לא הייתה נותנת לו את הכסף - הוא לא היה נוסע, וממילא לא היה נהרג.

מעט לאחר מכן נולד דָּדָה, וקראו שמו יהושע, על שמו של יהושע הי"ד.

שם החיבה דָּדָה ניתן לו מפני שכאשר סבתא עישה הייתה שומעת את אמו קוראת לו בשמו, הייתה מצטערת ובוכה, ועל מנת למנוע זאת עברו לכינוי חיבה.

באתר ההנצחה לחללי מערכות ישראל - "יזכור" (של משרד הביטחון) נכתב כך על שאול יהושע הי"ד:

"בן מאיר-שלמה ועישה. נולד ביום י"ג בתמוז תרצ"ב (17.7.1932) בעיר צפרו אשר במרוקו. למד בבית-ספר יסודי, אבל הוריו העניים לא יכלו להכטיח את קיומו במדינה שבה השפילו תנאי-הגלות את רוב היהודים והביאום למצב של עוני ופשיטת-יד. התמחה במלאכה והיה לצורף-זהב והצטיין בעבודתו. אך לאור המצב עלה בדעתו באחד הימים לעלות לארץ ולאט לאט התחילה המחשבה להעסיק אותו יומם ולילה. בעל יזמה היה והתגבר על כל המכשולים בשעת בריחתו ממרוקו, ארץ שבה נדרש ממנו כה הרבה וניתן לו כה מעט. בניסיונו הראשון נתפס על-ידי המשטרה, אך יחסם הרע הגדיל בליבו את שנאתו להם ולארצם ואהבת מולדתו החדשה גברה והלכה. בהיותו בעל אומץ-לב הצליח סוף סוף להגיע לארץ (בשנת 1949) ומייד לבואו התגייס לצה"ל כדי ללחום בעושקי-אחיו. נפל בעלות מכוניתו על מוקש ליד בית-גוברין ביום י"ט בתשרי תש"י (12.10.1949) והובא למנוחת-עולמים בבית-הקברות הצבאי בנחלת-יצחק."

אבא היה כועס על כך שכתבו בביוגרפיה זו שהוריו היו עניים, ואמר: "לא היה חסר לנו כלום, אמנם עשירים לא היינו, אבל עניים בטוח שלא". במושגי מרוקו הייתי מגדיר זאת: לחם לאכול לשובע היה, ובגד ללבוש היה. אבא תמיד סיפר שבמרוקו תמיד הרגישו ואמרו: "ברוך ה' יום יום", שמחו וצחקו, וחיו את הרגע ולא חשבו מה יהיה מחר...

על קברו של יהושע הי"ד מופע השם "שאול" בנוסף לשם יהושע. גם על עניין זה לא הייתה לאבא תשובה, מתי הוסיף שם זה לעצמו.

קברו של שאול יהושע בבית העלמין הצבאי בנחלת יצחק (חלקה 60, שורה 9, קבר 25)

משני צידיו של שאול יהושע הי"ד קבורים צבי טרוימן הי"ד (יליד גרמניה) וישראל משה גרנרש הי"ד (שעל קברו חסרים פרטים, ואפילו שם האם נעלם ולא ידוע). שני מימין לשאול יהושע הי"ד קבור גדליה שטירמן הי"ד (יליד פולין). ככל הנראה שלושתם נפלו יחד איתו או בסמוך לו באותו קרב בבית גוברין.

יהושע הי"ד היה שייך לחיל השריון, ושמו הונצח באנדרטת "יד לשריון" בלטרון יחד עם שריונרים נוספים שנפלו. כמו כן, הונצח גם ב"גן הבנים" ובבית "יד לבנים" בתל אביב, ובהיכל הזיכרון הממלכתי בהר הרצל בירושלים:

אבא ז"ל סיפר לנו בילדותנו שאחיו נפגע בראשו והיו איתו בזחל"ם / משאית משוריינת שלושה חברים נוספים, והם עלו על מוקש בשדה הקרב בבית גוברין, ויהושע נשאר בחיים מספר ימים עד שביום י"ט בתשרי (חול המועד סוכות) נלקח לבית עולמו.

יש להניח שעלייתו ארצה הייתה במסגרת גח"ל - גיוס חוץ לארץ, שבימי טרום המדינה היו שליחי עלייה מגיעים למרוקו ומשכנעים בני נוער לעלות לארץ ישראל.

אני זוכר שאבא סיפר בהיותי ילד קטן, שנכתב ספר תורה לזכרו של אחיו יהושע. באותה תקופה היה "אופנתי" לכתוב על "קלף משוח". באופן כזה הכתיבה מהירה יותר על הקלף, וכמובן זה מוזיל את ההוצאות.

אך דא עקא, לאחר הכתיבה על סיד שהיה נמרח על הקלף, גילו שאחרי זמן הסיד נשבר וכתוצאה מכך האותיות היו "קופצות", וכמובן שספרי תורה היו נפסלים עקב כך.

אבא ניסה לתת לסופרי סת"ם שינסו לתקן את ספר התורה אך זה לא צלח, ולצערנו ספר התורה לא היה בשימוש זמן רב והוא נמצא בירושלים, בבית הכנסת "בית אל" בקטמון.

את הדברים הבאים כתבה אחייניתי, נטלי שוקרון, לפני מספר שנים ברשת הפייסבוק:

השנה, כמו בכל שנה, נעלה לקבר של דוד יהושע שאול שוקרון ז"ל, אח של סבי שליט"א. בזמנים כאלה ובעיקר ביום כזה, אני מרגישה צורך לשתף אתכם בסיפור שלו.

יהושע נולד לעישה ומאיר-שלמה זכרם לברכה, סבתא וסבא רבא שלי, במרוקו של שנות השלושים. כיוון שחונך לערכי אהבת המולדת וזיקה לציון, הוא ברח לבדו בשנת '48 ועלה לישראל הצעירה. בן 16, שבלי שום מכתב או הסבר, קם בבוקר וברח ממרוקו לבד, הכל בשם אהבת הארץ. במעבר הגבול התחפש לאישה וחיך לחיילים, כדי שלא יזוהה ויאפשרו לו לצאת מהמדינה. אחרי כמה ניסיונות כושלים, לבסוף הצליח. הוא הגיע ארצה ומייד בהגיעו, גויס לחיל השריון ונפל בקרב על בית גוברין, כשעלה על מוקש. בגיל 17 בלבד היה במותו, בשנת תש"י, 1949.

כמה שנים מאוחר יותר סבא שלי הצדיק רפאל, והוריו, עישה ומאיר-שלמה זכרם לברכה, עלו ארצה. באותו היום גם עלו לראשונה לקברו, בבית העלמין נחלת יצחק. ומאז בכל שנה, ביום הזיכרון, סבא עולה לבקר בקבר, מלטף את האבן הקרה, לוחש באדיקות תפילה ודומע על חיים שלמים שהפסיד אחיו הקטן.

בכל שנה ההרכב המשפחתי משתנה, אבל יותר מיובל אחר כך, אנחנו עדיין עולים לקבר שלו, בכל יום זיכרון - סבא, אבא, דודים, בני דודים, בני דודים מדרגה שניה, כולנו, כשהיחיד מאיתנו שבאמת הכיר את יהושע הוא סבא. ובכל זאת, הרגעים האלה יקרים לי מפז. אלה רגעים בהם אני זוכה לחלוק כבוד לנער ערכי, שכמו רבים וטובים אחרים, תרם את החיים שלו בשבילנו, בשבילי ובשבילכם, כדי שתהיה לנו המדינה הקטנה, המגוונת והאיתנה הזאת. במקרה, זכיתי גם להיות צאצאית שלו.

בתקופה כזו, בה הנוער האיכותי שהכרתי הולך ונעלם, שקומץ טיפשים תוהה אם בא לו להתגייס ולאיזה זקן להרכיף הפעם, אני מבקשת מהנוער הזה לחשוב על אבותיהם ואבות-אבותיהם, על מה שהם הקריבו למען המדינה הזאת, על מי האדם הזקן שירקתם לו בפרצוף ומה כבר עבר בחייו ולמה זה הגיע לו. מבקשת שכל אחד מכם יתחבר לטיפת ההיגיון והחמלה שעוד נותרה לכם בראש ובלב וימצא את הדרך שלו בעולם, מבלי לפגוע בכל מה ומי שעומד בדרך.

אני תוהה לאן נעלמו המוסר, הציונות, הכבוד והטוטאליות של הדור ההוא? איך הגענו למצב הזה, שהעם הנבחר, שאמור להיות נבדל מהשאר, נוהג כעם נגרר ומכוער? איך קרה ששכחנו את דור המייסדים שלנו? אם נמשיך בכביש המהיר הזה, אנחנו בעצמנו נביא את החורבן על העם שלנו ולא האויבים שסביבנו. הדור שלנו הוא זה שיהרוס את מה שדורות שלמים עמלו למענו- בגולה, בשואה, בתקומה.

גם לי נמאס, אני מבינה את התסכול מהמשלה, מיוקר המחייה, מהמצב הביטחוני, אבל יש דברים שמתחילים בנו, מעשים שבין אדם לחברו. הלוואי שהעם שלנו יתעורר ויזכור תמיד (בכל יום ולא רק בימי הזיכרון) לשמור על אנושיות, בעיקר כלפי מבוגר וחלש מאתנו ולשמור על המטרה הזאת, שגדולה יותר מכולנו - מדינת ישראל, למען הדורות הבאים.

נותר לי להודות למשפחה היקרה שלי, ששומרת, אעיז לומר, על אצילות ושורשיות. הלוואי שנמשיך עוד שנים רבות במסורת הזאת, של לזכור את ההיסטוריה שלנו ומאיפה באנו, כי אדם שלא יודע את עברו, ההווה שלו דל ועתידו לוטה בערפל.

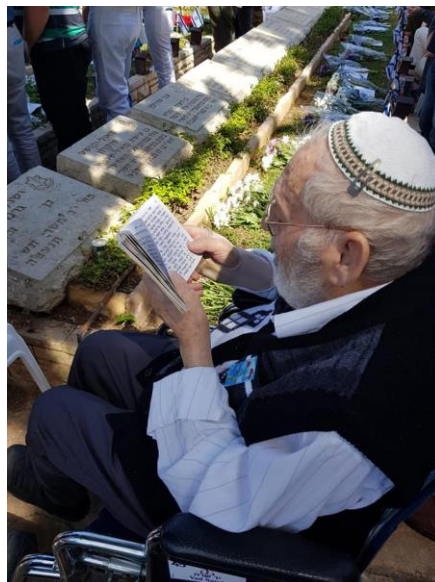
מעט מן הפעמים הרבות שזכינו לעלות יחד עם אבי לקברו ביום הזיכרון:

אבי רפאל ז"ל מתפלל על קברו ביום הזיכרון התשס"ו (2006), מימין לשמאל: יוסי ונטלי שוקרון, רפאל ז"ל ומאיר שלמה שוקרון יבדל"א.

ביום הזיכרון התש"ע (2010). בתמונה השמאלית, מימין לשמאל: נטלי חיילת, גבריאל, יהושע (דדה) אחיו שקרוי על שם שאול יהושע הי"ד, סבא רפאל ז"ל ואנוכי.

שירו של נתן אלתרמן נכתב על אותם אנשים שעזבו את גלות אירופה וצפון אפריקה,
והגיעו ארצה להילחם על המולדת.

אחד מן הגח"ל

מילים: נתן אלתרמן

לחן: שם טוב לוי

ביצוע: אריק איינשטיין (ניתן לצפות ביוטיוב)

מסיפון אוניה מתנודדת

הוא ירד אל רציף הנמל

וחיכתה ברציף לו מולדת

בדמות אוטו צבאי וסמל.

היא את שמו בחותמת הטביעה,

היא השליכה בגדיו אל השק

ושבועה נוראה היא השביעה

לקולו של הגשם הדק.

ונראהו זוחל, או כורע,

או עומד עם צלחת בתור,

ונדע: ללא בית ורע

קר ללחום את מלחמת הדור

עוד הארץ הזאת לא נתנה לו

לא ידיד, לא פינה למקלט,

לא שמחה מן האלף הללו.

אשר לנו היו למתת.

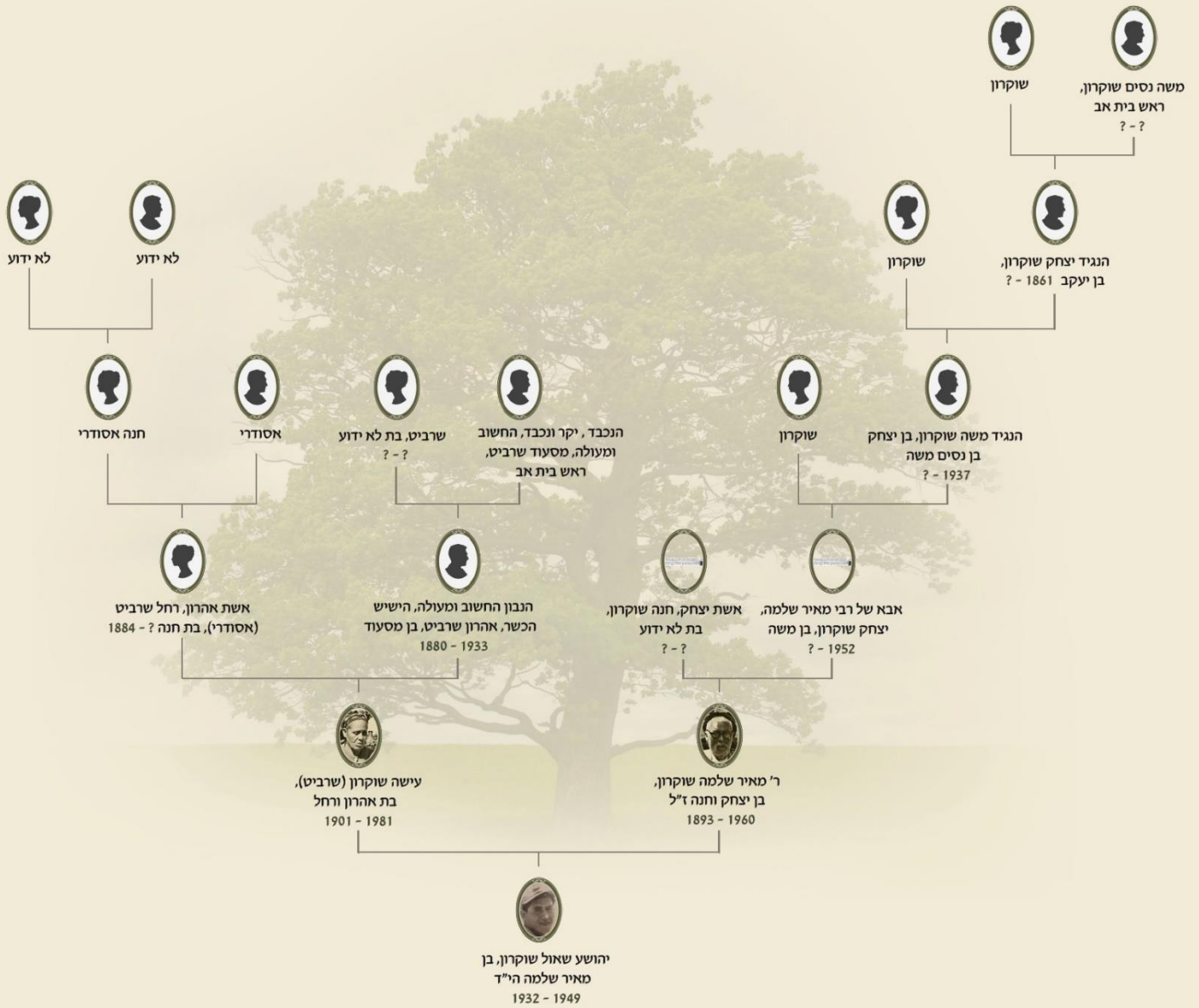
לא, כי רק את חייו, פליטי חרב

הוא קבל על החוף מידה.

אבל גם את חייו, אי בערב,

הוא השיב בנפלו בעדה.

אבות קדמונים של יהושע שאול שוקרון, בן מאיר שלמה הי"ד

שמות אחיו והוריו של שאול יהושע הי"ד עם תאריכי פטירתם ויום אמירת הקדיש לעילוי נשמתם, לפי סדר לוח השנה:

שם הנפטר	תאריך פטירה
יהושע שאול שוקרון	י"ט תשרי תש"י
עזיזה בת עישה גיגי	ג' טבת תשמ"א
משה שוקרון	כ"ח טבת תשכ"ג
עישה שוקרון	א' שבט תשמ"א
שמחה שוקרון (בליטי)	ט"ז אדר תשל"ז
מאיר שלמה שוקרון	כ"ט סיוון תש"כ
חנה סוליקה מויאל	כ"ב תמוז תשע"ט
פנחס שוקרון	י"ד מנחם אב תש"ל
רפאל שוקרון	כ"ז מנחם אב תש"פ

ת.נ.צ.ב.ה

אחרית דבר

חוברת זיכרון זו אינה מתיימרת לספר את כל הדברים, מפני שלצערי פרטים רבים הם בגדר תעלומה ואין פותר אותה, כיוון שאין כבר את מי לשאול...

השתדלתי לדייק בפרטים עד כמה שאפשר.

אליכם משפחה יקרה - אנו משתדלים לפקוד את קברו של הדוד שאול יהושע הי"ד ביום הזיכרון לחללי צה"ל. עשו מאמץ קטן והגיעו גם אתם לבית העלמין אפילו רק לעמוד בשעה 11:00 בעת הצפירה, ותחושו את הדמות הזאת. ליד קברו טמונים עוד שלושה מחבריו שנפלו איתו בקרב בבית גוברין ואין אף אחד ממשפחותיהם שבא. והיה זה שכרנו...

תודות לבורא עולם.

תודה לניקול אשתי ששלי ושלכם - שלה הוא.

תודה לבן דודי דדה - יהושע.

תודה ליואל טולדנו על אילן היוחסין.

תודה לפנחס אחי ולאסתר טולדנו על תמונות העבר.

תודה לבת-חן בתי על התמונות מהיכל הזיכרון בהר הרצל.

תודה לאוראל בני על עריכת ימי הפטירה והקדיש של בני המשפחה.

מקורות:

ויקיפדיה - גיוס חוץ לארץ (גח"ל)

שירונט - מילות השיר "אחד מן הגח"ל" - נתן אלתרמן

הספר "עילוי נשמות" של נזר הקודש - קריאה לעילוי נשמה

קריאה לעילוי נשמת שאול יהושע הי"ד

משפחה יקרה! מי שיוכל לקרוא את התהלים והמשניות לעילוי נשמת שאול יהושע הי"ד ביום י"ט בתשרי או ביום הזיכרון לחללי צה"ל - תבוא עליו הברכה.

תפילה לאומרה קודם הלימוד

יהי רצון מלפניך יהוה אלהינו ואלהי אבותינו שיעלה זכות לימוד זה שאנחנו לומדים לשם נשמת שאול יהושע בן מאיר שלמה עליו השלום. ובזכות לימוד זה, הא-ל הגדול הגבור והנורא שכן עד וקדוש שמו, שתצרוך נשמתו בצרור החיים. ותשים מחיצתו במחיצת צדיקים חסידים יסודי עולם העומדים לפניך ונחנים מזיו אור פניך ותתן לו מהלכים בין העומדים לפניך. ותמחול ותסלח ותכפר ותמחה ותעבור על מה שחטא ועוה ופשע לפניך, או עשה דבר שלא כרצונך. ואל תזכר לו שום חטא ועון ופשע ועברה, אלא כל המצות שעשה תזכרם לו לטובה, ורוחו תרגיע בחלק היושבים בגן עדן, ונשמתו תתעדן בטוב הצפון לצדיקים. ותשים כבוד מנוחתו ולקץ הימין יעמוד לגורלו וילנה עליו השלום ועל משפכו יבוא שלום. כדכתיב יבא שלום ינחו על משפכותם, הוא וכל שוכבי עמו ישראל בכלל הרחמים והסליחות אמן פן יהי רצון:

יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך יהוה צורי וגאלי:

ש שרים רדפוני חנם ומדברך [ומדברך] פחד לבי: שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב: שקר שנאתי ואתעבה תורתך אהבתי: שבע ביום הללתיך על משפטי צדקך: שלום רב לאהבי תורתך ואין למו מכשול: שבירתי לישועתך יהוה ומצותיך עשיתי: שמרה נפשי עדתך ואהבם מאד: שמרתי פקודיך ועדתיך כי כל דרכי נגדך:

א אשרי תמימי דרך ההלכים בתורת יהוה: אשרי נצרי עדתיו בכל לב ידרשוהו: אף לא פעלו עולה בדרךיו הלכו: אתה צויתך פקדיך לשמר מאד: אחלי יכנו דרכי לשמר חקך: אז לא אבוש בהביטי אל כל מצותיך: אודך ביישר לבב בלמדי משפטי צדקך: את חקך אשמר אל תעזבני עד מאד:

ו ויבאני חסדך יהוה תשועתך כאמרתך: ואענה חרפי דבר כי בטחתי בדברך: ואל תצל מפי דבר אמת עד מאד כי למשפטך יחלתי: ואשמרה תורתך תמיד לעולם ועד: ואתהלכה ברחבה פי פקדיך דרשתי: ואדברה בעדתיך נגד מלכים ולא אבוש: ואשתעשע במצותיך אשר אהבתי: ואשא כפי אל מצותיך אשר אהבתי ואשיחה בחקך:

ל לעולם יהוה דברך נצב בשמים: לדר ודר אמונתך כוננת ארץ ותעמד: למשפטך עמדו היום פי הפל עבדיך: לולי תורתך שעשעי אז אבדתי בעניי: לעולם לא אשכח פקודיך פי כם חיינני: לה אני הושיעני כי פקודיך דרשתי: לי קוו רשעים לאבדני עדותיך אתבונן: לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאד:

י ידיך עשונני ויכוננני הבינני ואלמדה מצותיך: יראיך יראוני וישמחו פי לדברך יחלתי: ידעתי יהוה כי צדק משפטך ואמונה ענינני: יהי נא חסדך לנחמני כאמרתך לעבדיך: יבאוני רחמיך ואחיה כי תורתך שעשעי: יבשו זדים כי שקר עותונני אני אשיח בפקודיך: ישובו לי יראיך וידעו [וידעי] עדותיך: יהי לבי תמים בחקך למען לא אבוש:

ה הורני יהוה דרך חקך ואצרנה עקב: הבינני ואצרה תורתך ואשמרנה בכל לב: הדריכני בנתיב מצותיך כי בו חפצתי: הט לבי אל עדותיך ואל אל בצע: העבר עיני מראות שוא בדרכך חייני: הקם לעבדיך אמרתך אשר ליראתך: העבר חרפתי אשר יגרתני כי משפטך טובים: הנה תאבתי לפקדיך בצדקתך חייני:

ו ויבאני חסדך יהוה תשועתך כאמרתך: ואענה חרפי דבר כי בטחתי בדברך: ואל תצל מפי דבר אמת עד מאד כי למשפטך יחלתי: ואשמרה תורתך תמיד לעולם ועד: ואתהלכה ברחבה פי פקדיך דרשתי: ואדברה בעדתיך נגד מלכים ולא אבוש: ואשתעשע במצותיך אשר אהבתי: ואשא כפי אל מצותיך אשר אהבתי ואשיחה בחקך:

ש שרים רדפוני חנם ומדברך [ומדברך] פחד לבי: שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב: שקר שנאתי ואתעבה תורתך אהבתי: שבע ביום הללתיך על משפטי צדקך: שלום רב לאהבי תורתך ואין למו מכשול: שבירתי לישועתך יהוה ומצותיך עשיתי: שמרה נפשי עדותיך ואהבם מאד: שמרתי פקודיך ועדותיך כי כל דרכי נגדך:

ע עשיתי משפט וצדק בל תניחני לעשקי: ערב עבדיך לטוב אל יעשקני זדים: עיני כלו לישועתך ולאמרת צדקך: עשה עם עבדיך כחסדך ורחמיך למדני: עבדיך אני הבינני

ואדעה עדותיך: עת לעשות ליהוה הפרו תורתך: על כן אהבתי מצותיך מזהב ומפז: על כן כל פקודי כל ישרתי כל ארח שקר שנאתי:

ב במה יזכה נער את ארחו לשמר כדברך: בכל לבי דרשתיך אל תשגני ממצותיך: בלבי צפנתי אמרתך למען לא אחטא לך: ברוך אתה יהוה למדני חקיך: בשפתי ספרתי כל משפטי פיך: בדרך עדותיך ששתי כעל כל הון: בפקודיך אשיחה ואביטה ארחתיך: בחקתיך אשתעשע לא אשפח דברך:

ג נר לרגלי דברך ואור לנתיבותי: נשבעתי ואקיימה לשמר משפטי צדקך: נעניתי עד מאד יהוה חניי כדברך: נדבות פי רצה נא יהוה ומשפטיך למדני: נפשי בכפי תמיד ותורתך לא שכחתי: נתנו רשעים פח לי ומפקודיך לא תעיתי: נחלתי עדותיך לעולם כי ששון לבי המה: נטיתי לבי לעשות חקיך לעולם עקב:

ד עשיתי משפט וצדק בל תניחני לעשקי: ערב עבדך לטוב אל יעשקני ידים: עיני כלו לישועתך ולאמרת צדקך: עשה עם עבדך כחסדך וחקיך למדני: עבדך אני הבינני ואדעה עדותיך: עת לעשות ליהוה הפרו תורתך: על כן אהבתי מצותיך מזהב ומפז: על כן כל פקודי כל ישרתי כל ארח שקר שנאתי:

ה ידי עשונני ויכוננני הבינני ואלמדה מצותיך: יראיך יראוני וישמחו כי לדברך יחלתי: ידעתי יהוה כי צדק משפטיך ואמונה עניתי: יהי נא חסדך לנחמני כאמרתך לעבדך: יבאוני רחמיך ואחיה כי תורתך שעשעי: יבשו ידים כי שקר עותונני אני אשיח בפקודיך: ישובו לי יראיך וידעו [וידעי] עדותיך: יהי לבי תמים בחקך למען לא אבוש:

ו שרים רדפוני חנם ומדברך [ומדברך] פחד לבי: שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב: שקר שנאתי ואתעבה תורתך אהבתי: שבע ביום הללתיך על משפטי צדקך: שלום רב לאהבי תורתך ואין למו מכשול: שברתי לישועתך יהוה ומצותיך עשיתי: שמרה נפשי עדותיך ואהבם מאד: שמרתי פקודיך ועדותיך כי כל דרכי נגדך:

ז הורני יהוה דרך חקיך ואצרנה עקב: הבינני ואצרה תורתך ואשמרנה בכל לב: הדריכני בנתיב מצותיך כי בו חפצתי: הט לבי אל עדותיך ואל אל בצע: העבר עיני מראות שוא בדרךך חניי: הקם לעבדך אמרתך אשר ליראתך: העבר חרפתי אשר יגרתתי כי משפטי טובים: הנה תאבתי לפקודיך בצדקתך חניי:

פרקי משניות לפי אותיות הנפטר

ש שלש ארצות לשביעית: כל שהחזיקו עולי בבל, מארץ ישראל ועד קזיב, לא נאכל ולא נעבד; וכל שהחזיקו עולי מצרים, מקזיב ועד הנהר ועד אמנה, נאכל אבל לא נעבד; מן הנהר ומאמנה ולפנים, נאכל ונעבד. עושין בתלוש בסוריא, אבל לא במחבר. דשים וזרין ודורכין ומעמרין, אבל לא קוצרין ולא בוצרין ולא מוסקים. כלל אמר רבי עקיבא: כל שפיוצא בו מתר בארץ ישראל, עושין אותו בסוריא. בצלים שירדו עליהם גשמים וצמחו - אם היו העלין שלהם שחורין, אסורין; הוריקו - הרי אלו מתרין. רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר: אם יכולין להתלש בעלין שלהן, אסורין; וכנגד פן מוצאי שביעית מתרין. מאימתי מתר אדם לקח ירק במוצאי שביעית? משיעשה פיוצא בו. עשה הבפיר, התר האפיל. רבי התיר לקח ירק במוצאי שביעית מיד. אין מוציאין שמן שרפה ופרות שביעית, מהארץ לחוצה לארץ. אמר רבי שמעון: שמעתי בפרוש, שמוציאין לסוריא ואין מוציאין לחוצה לארץ. אין מביאין תרומה מחוצה לארץ לארץ. אמר רבי שמעון: שמעתי בפרוש, שמביאין מסוריא ואין מביאין מחוצה לארץ.

א אלו קשרים שחביין עליהן: קשר הגמלין וקשר הספנין. וכשם שהוא חבי על קשוין, כך הוא חבי על התרן. רבי מאיר אומר: כל קשר שהוא יכול להתירו באחת מידי און חביין עליו. יש לה קשרים שאין חביין עליהן כקשר הגמלין וכקשר הספנין. קושרת אשה מפתח חלוקה, וחוט סבכה, ושל פסיקיא, ורצועות מנעל וסנדל, ונודות זין ושמן, וקדרה של בשר. רבי אליעזר בן יעקב אומר: קושרין לפני הבהמה בשביל שלא תצא. קושרין דלי בפסיקיא, אבל לא בחבל; רבי יהודה מתיר. כלל אמר רבי יהודה: כל קשר שאינו של קימא, אין חביין עליו.

מקפלין את הכלים אפלו ארבעה וחמשה פעמים, ומציעין את המטות מלילי שבת לשבת, אבל לא משבת למוצאי שבת. רבי ישמעאל אומר: מקפלין את הכלים ומציעין את המטות, מיום הכפורים לשבת, וחלבי שבת קרבין ביום הכפורים. רבי עקיבא אומר: לא של שבת קרבין ביום הכפורים, ולא של יום הכפורים קרבין בשבת.

ו וְאֵלֹהֵי דְבָרִים מִתְעַשְׂרִין דִּמְאֵי בְּכָל מְקוֹם: הַדְּבָלָה, וְהַתְּמָרִים, וְהַחֲרוּבִים, הָאֲרִז, וְהַכַּמּוֹן. הָאֲרִז שְׂבַח וְצִדָּה לְאֲרָץ - כָּל הַמְּשַׁתְּמֵשׁ מִמֶּנּוּ פְּטוּר.
הַמְּקַבֵּל עָלָיו לִהְיוֹת נְאֻמָּן - מְעַשֵּׂר אֶת שְׁהוּא אוֹכֵל, וְאֶת שְׁהוּא מוֹכֵר, וְאֶת שְׁהוּא לֹקֵחַ, וְאֵינוֹ מִתְאַרֵחַ אֶצֶל עִם הָאֲרָץ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִף הַמִּתְאַרֵחַ אֶצֶל עִם הָאֲרָץ, נְאֻמָּן; אָמְרוּ לוֹ: עַל עֲצָמוֹ אֵינוֹ נְאֻמָּן, כִּי צִדָּה יֵהָא נְאֻמָּן עַל שֵׁל אַחֲרֵים?
הַמְּקַבֵּל עָלָיו לִהְיוֹת חֵבֵר - אֵינוֹ מוֹכֵר לְעַם הָאֲרָץ לַח וְיָבֵשׁ, וְאֵינוֹ לֹקֵחַ מִמֶּנּוּ לַח, וְאֵינוֹ מִתְאַרֵחַ אֶצֶל עִם הָאֲרָץ, וְלֹא מְאַרְחוֹ אֶצְלוֹ בְּכִסּוּתוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִף לֹא יִגְדֵל בְּהֵמָה דְקָה, וְלֹא יֵהָא פְּרוּץ בְּנִדְרִים וּבְשִׁחּוֹק, וְלֹא יֵהָא מְטַמֵּא לְמִתִּים, וּמְשַׁמֵּשׁ בְּבֵית הַמְּדַרְשׁ. אָמְרוּ לוֹ: לֹא בָּאוּ אֵלָיו לְכָלֵל.
הַנְּחַתוּמִים, לֹא חִיבוּ אוֹתָם חֻכְמִים לְהַפְרִישׁ, אֶלָּא כְּדִי תְרוּמַת מַעֲשֵׂר וְחֻלָּה. הַחֲנֻנִים אֵינָן רְשָׁאִין לְמַכּוֹר אֶת הַדִּמְאֵי. כָּל הַמְּשַׁפִּיעִין בְּמִדָּה גְּסָה רְשָׁאִין לְמַכּוֹר אֶת הַדִּמְאֵי.
אֵלֹהֵי הַן הַמְּשַׁפִּיעִין בְּמִדָּה גְּסָה? כְּגוֹן הַסִּיטוֹנוֹת וּמוֹכְרֵי תְבוּאָה.
רַבִּי מְאִיר אוֹמֵר: אֶת שְׂדֵרְכוֹ לְהַמְדֵד בְּגֵסָה, וּמְדָדוּ בְּדָקָה - טְפֵלָה דְקָה לְגֵסָה; אֶת שְׂדֵרְכוֹ לְהַמְדֵד בְּדָקָה, וּמְדָדוּ בְּגֵסָה - טְפֵלָה גְּסָה לְדָקָה. אֵיזוֹ הִיא מִדָּה גְּסָה? בִּיבֵשׁ שֵׁל שֵׁת קַבִּין, וּבִלַח דִּינָר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: סִלֵי תַאנִים, וְסִלֵי עֲנָבִים, וְקָפוֹת שֵׁל יָרֵק - כָּל זְמַן שְׁהוּא מוֹכֵרֵן אַכְסָרָה פְּטוּר.

ז לוֹלֵב וְעֵרְבָה שְׁשֵׁה וְשַׁבְּעָה; הַהֲלֵל וְהַשְּׂמִיחָה שְׁמוֹנָה; סֶכֶה וְנִסּוּף הַמִּים שַׁבְּעָה; וְהַחֲלִיל חֲמִשָּׁה וְשִׁשָּׁה.
לוֹלֵב שַׁבְּעָה, כִּי צִדָּה? יוֹם טוֹב הָרֵאשׁוֹן שֵׁל הַחֵג שְׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת, לוֹלֵב שַׁבְּעָה; וְשִׁשָּׁה כָּל הַיָּמִים שְׁשֵׁה.
עֵרְבָה שַׁבְּעָה, כִּי צִדָּה? יוֹם שְׁבִיעִי שֵׁל עֵרְבָה שְׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת, עֵרְבָה שַׁבְּעָה; וְשִׁשָּׁה כָּל הַיָּמִים שְׁשֵׁה.
מִצְוֹת לוֹלֵב כִּי צִדָּה? יוֹם טוֹב הָרֵאשׁוֹן שֵׁל הַחֵג שְׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת, מוֹלִיכִין אֶת לוֹלְבֵיהֶן לְהַר הַבַּיִת, וְהַחֲזִינִין מְקַבְּלִין מֵהֶן וְסוֹדְרִין אוֹתָן עַל גֵּב הָאֲצֻטְבָּא, וְהַזְקִנִים מְנִיחִין אֶת שְׁלֵהֶן בְּלִשְׁכָּה. וּמְלַמְּדִים אוֹתָם לוֹמְרִים: כָּל מִי שְׁמַגִיעַ לוֹלְבֵי בִידוֹ, הָרִי הוּא לוֹ בְּמִתְנָה.
לְמַחֵר מְשַׁכְּמִין וּבְאִין, וְהַחֲזִינִין זוֹרְקִין אוֹתָם לְפָנֵיהֶם, וְהֵן מְחַטְּפִין וּמְכִין אִישׁ אֶת חֵבְרוֹ. וְכִשְׂרָאוּ בֵית דִּין שְׁבָאוּ לִידֵי סַכְּנָה, הַתְּקִינוּ שְׂיָהָא כָּל אֶחָד וְאֶחָד נוֹטֵל בְּבֵיתוֹ.
מִצְוֹת עֵרְבָה כִּי צִדָּה? מְקוֹם הִיא לְמַטָּה מִירוּשָׁלַיִם וְנִקְרָא מוֹצָא. יוֹרְדִין לְשֵׁם וּמְלַקְטִין מְשֵׁם מְרֵבִיּוֹת שֵׁל עֵרְבָה, וּבְאִין וְזוֹקְפִין אוֹתָן בְּצִדֵי הַמְּזֻבַּח, וְרֵאשִׁיָּהֶן כְּפוּפִין עַל גְּבֵי הַמְּזֻבַּח. תְּקִיעוּ וְהִרִיעוּ וְתִקְעוּ. בְּכָל יוֹם מְקִיפִין אֶת הַמְּזֻבַּח פְּעַם אַחַת, וְאוֹמְרִים: "אֲנָא

ה' הושיעה נא, אָנָּא ה' הצליחה נא". רבי יהודה אומר: "אני והו הושיעה נא". ואותו היום מקיפין את המזבח שבע פעמים. בשעת פטירתו, מה הן אומרים? יפי לך, מזבח! יפי לך, מזבח! רבי אליעזר אומר: ליה ולך מזבח! ליה ולך מזבח! ו. כמעשהו בחל כן מעשהו בשבת, אלא שהיו מלקטין אותן מערב שבת ומניחים אותן בגיגיות של זֶהָב, כדי שלא יכמשו. רבי יוחנן בן ברוקה אומר: חריות של דקל היו מביאין וחובטין אותן בקרקע בצדי המזבח, ואותו היום נקרא יום חבוט חריות.

מיד התינוקות שומטין את לולביהן ואוכלין אתרוגייהן. ההלל והשמחה שמונה, כיצד? מלמד, שחייב אדם בהלל ובשמחה ובכבוד יום טוב האחרון של החג, כשאר כל ימות החג. ספה שבעה, כיצד? גמר מלאכול, לא יתיר ספתו; אבל מוריד את הכלים מן המנחה ולמעלה, מפני כבוד יום טוב האחרון של החג.

נסוה המים כיצד? צלוחית של זֶהָב מחזקת שלשת לגים הִיָּה ממלא מן השילוח. הגיעו לשער המים, תקעו והריעו ותקעו. עלה בכבש ופנה לשמאלו, שני ספלים של כסף היו שם. רבי יהודה אומר: של סיד היו, אלא שהיו משחרין פניהם מפני היין. ומנקבין כמין שני חטמין דקין; אחד מעבה ואחד דק, כדי שיהיו שניהם פלין בבית אחת. מערבי של מים, מזרחי של יין. ערה של מים לתוך של יין, ושל יין לתוך מים יצא. רבי יהודה אומר: בלג הִיָּה מנסך כל שמונה. ולמנסך אומרים לו: הגבה ידך! שפעם אחת נסך אחד על גבי רגליו, ורגמוהו כל העם באתרוגייהן.

כמעשהו בחל כן מעשהו בשבת, אלא שהיה ממלא מערב שבת חבית של זֶהָב שאינה מקדשת מן השילוח, ומניחה בלשכה. נשפכה או נתגלתה הִיָּה ממלא מן הכיור, שהיו והמים המגלין פסולים לגבי המזבח.

י יום הכפורים אסור באכילה ובשתיה וברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה. והמלך והכלה ירחצו את פניהם, והחיה תנעל את הסנדל; דברי רבי אליעזר, וחקמים אוסרין.

האוכל ככותבת הגסה כמוה וכגרעינתה, והשותה מלא לגמיו חייב. כל האכלין מצטרפין לככותבת וכל המשקין מצטרפין למלא לגמיו. האוכל ושותה אין מצטרפין. אכל ושתה בהעלם אחד אינו חייב אלא חטאת אחת. אכל ועשה מלאכה חייב שתי חטאות. אכל אכלין שאינן ראויין לאכילה ושתה משקין שאינן ראויין לשתיה, ושתה ציר או מריס פטור.

התינוקות, אין מענין אותן ביום הכפורים, אבל מחנכין אותם לפני שנה ולפני שנתים,

בשביל שיהיו רגילין במצות.

עברה שהריחה מאכילין אותה עד שתשיב נפשה. חולה מאכילין אותו על פי בקיאיין; ואם אין שם בקיאיין מאכילין אותו על פי עצמו, עד שיאמר די.

מי שאחזו בלמוס מאכילין אותו אפלו דברים טמאים עד שיאורו עיניו. מי שנשכו כלב שוטה אין מאכילין אותו מחצר כבד שלו; ורבי מתא בן חרש מתיר. ועוד אמר רבי מתא בן חרש: החושש בגרונו מטילין לו סם בתוך פיו בשבת, מפני שהוא ספק נפשות, וכל ספק נפשות דוחה את השבת.

מי שנפלה עליו מפלת, ספק הוא שם ספק אינו שם, ספק חי ספק מת, ספק נכרי ספק ישראל מפקחין עליו את הגל. מצאוהו חי מפקחין עליו, ואם מת יניחוהו. חטאת ואשם ודאי מכפרין. מיתה ויום הכפורים מכפרין עם התשובה. תשובה מכפרת על עברות קלות, על עשה ועל לא תעשה; ועל החמורות היא תולה עד שיבוא יום הכפורים ויכפר.

האומר: אחטא ואשוב, אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה; אחטא ויום הכפורים מכפר אין יום הכפורים מכפר. עברות שבין אדם למקום יום הכפורים מכפר. עברות שבין אדם לחברו אין יום הכפורים מכפר, עד שירצה את חברו. את זו דרש רבי אלעזר בן עזריה: "מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו". עברות שבין אדם למקום יום הכפורים מכפר; עברות שבין אדם לחברו אין יום הכפורים מכפר, עד שירצה את חברו. אמר רבי עקיבא: אשריכם ישראל! לפני מי אתם מטהרין? מי מטהר אתכם? אביכם שבשמים, שנאמר: "וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם"; ואומר: "מקנה ישראל ה'", מה מקנה מטהר את הטמאים, אף הקדוש ברוך הוא מטהר את ישראל.

ה היתה קורא בתורה, והגיע זמן המקרא: אם כוון לבו יצא, ואם לאו לא יצא. בפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב, ובאמצע שואל מפני היראה ומשיב; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: באמצע שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד; בפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם.

אלו הן בין הפרקים: בין ברכה ראשונה לשנייה, בין שניה ל"שמע" ובין "שמע" ל-"והיה אם-שמע" בין "והיה אם-שמע" ל-"ויאמר" בין "ויאמר" ל-"אמת ויציב". רבי יהודה אומר: בין "ויאמר" ל-"אמת ויציב" לא יפסיק. אמר רבי יהושע בן קרחה: למה קדמה "שמע" ל-"והיה אם-שמע"? אלא כדי שיקבל עליו על מלכות שמים תחלה, ואחר כך יקבל עליו על מצות. "והיה אם-שמע" ל-"ויאמר"? ש-"והיה אם שמע" נוהג ביום

ובלילה, "ויאמר" אינו נוהג אלא ביום.

הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו יצא. רבי יוסי אומר: לא יצא. קרא ולא דקדק באותיותיה רבי יוסי אומר: יצא. רבי יהודה אומר: לא יצא. הקורא למפרע, לא יצא. קרא וטעה, יחזר למקום שטעה.

האמנין קורין בראש האילן או בראש הנדבך, מה שאינן רשאים לעשות כן בתפלה. חתן פטור מקריאת שמע בלילה הראשון, עד מוצאי שבת, אם לא עשה מעשה. מעשה ברבן גמליאל שקרא בלילה הראשון שנשא. אמרו לו תלמידיו: לא למדתנו, רבנו, שחתן פטור מקריאת שמע בלילה הראשון? אמר להם: איני שומע לכם לבטל ממני מלכות שמים, אפלו שעה אחת.

רחץ בלילה הראשון שמתה אשתו. אמרו לו תלמידיו: לא למדתנו, רבנו, שאכל אסור לרחוץ? אמר להם: איני כשאר כל אדם, אסטניס אני.

וכשמת טבי עבדו קבל עליו תנחומין. אמרו לו תלמידיו: לא למדתנו, רבנו, שאין מקבלין תנחומין על העבדים? אמר להם: אין טבי עבדי כשאר כל העבדים, כשר היה. חתן אם רצה לקרות קריאת שמע לילה הראשון, קורא. רבן שמעון בן גמליאל אומר: לא כל הרוצה לטול את השם יטל.

ו ואלו דברים מתעשרין דמאי בכל מקום: הדבילה, והתמרים, והחרובים, הארז,

והכמון. הארז שבחוצה לארץ - כל המשמש ממנו פטור.

המקבל עליו להיות נאמן - מעשר את שהוא אוכל, ואת שהוא מוכר, ואת שהוא לוקח, ואינו מתארח אצל עם הארץ. רבי יהודה אומר: אף המתארח אצל עם הארץ, נאמן; אמרו לו: על עצמו אינו נאמן, כיצד יהא נאמן על של אחרים?

המקבל עליו להיות חבר - אינו מוכר לעם הארץ לח ויבש, ואינו לוקח ממנו לח, ואינו מתארח אצל עם הארץ, ולא מארחו אצלו בכסותו. רבי יהודה אומר: אף לא יגדל בהמה דקה, ולא יהא פרוץ בנדירים ובשחוק, ולא יהא מטמא למתים, ומשמש בבית המדרש. אמרו לו: לא באו אלו לכלל.

הנחתומים, לא חיבו אותם חכמים להפריש, אלא כדי תרומת מעשר וחלה. החנונים אינן רשאים למכור את הדמאי. כל המשפיעין במדה גסה רשאים למכור את הדמאי. אלו הן המשפיעין במדה גסה? כגון הסיטונות ומוכרי תבואה.

רבי מאיר אומר: את שדרכו להמדד בגסה, ומדדו בדקה - טפלה דקה לגסה; את שדרכו להמדד בדקה, ומדדו בגסה - טפלה גסה לדקה. איזו היא מדה גסה? ביבש

שֶׁל שֵׁת קַבִּין, וּבִלַח דִּינָר. רַבֵּי יוֹסִי אוֹמֵר: סִלֵּי תַאנִּים, וְסִלֵּי עֲנָבִים, וְקָפוֹת שֶׁל יָרֵק - כָּל זְמַן שֶׁהוּא מוֹכְרֵן אַכְסָרָה פְּטוּר.

ש שֶׁלש אַרְצוֹת לְשִׁבְעֵית: כָּל שֶׁחֲזִיקוּ עוֹלֵי בְּבֵל, מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְעַד כְּזִיב, לֹא נֶאֱכָל וְלֹא נֶעֱבַד; וְכָל שֶׁחֲזִיקוּ עוֹלֵי מִצְרַיִם, מִכְּזִיב וְעַד הַנְּהָר וְעַד אֲמֹנָה, נֶאֱכָל אֲבָל לֹא נֶעֱבַד; מִן הַנְּהָר וּמֵאֲמֹנָה וְלִפְנֵים, נֶאֱכָל וְנֶעֱבַד. עוֹשִׂין בְּתֵלוֹשׁ בְּסוּרְיָא, אֲבָל לֹא בְּמַחְבֵּר. דְּשִׁים וְזוּרִין וְדוּרְכִין וּמַעֲמָרִין, אֲבָל לֹא קוֹצְרִין וְלֹא בּוֹצְרִין וְלֹא מוֹסְקִים. כָּלֵל אָמַר רַבֵּי עֲקִיבָא: כָּל שֶׁפִּיּוֹצֵא בּוֹ מִתֵּר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, עוֹשִׂין אוֹתוֹ בְּסוּרְיָא.

בְּצִלִּים שֶׁיֵּרְדוּ עֲלֵיהֶם גְּשָׁמִים וְצִמְחוּ - אִם הָיוּ הָעֵלִין שְׁלֵהֶם שְׁחוּרִין, אֲסוּרִין; הוֹרִיקוּ - הָרִי אֵלּוּ מִתְרִין. רַבֵּי חֲנִינְיָא בֶּן אֲנִטְיָגוֹס אוֹמֵר: אִם יְכוּלִין לְהַתְּלֵשׁ בְּעֵלִין שְׁלֵהֶן, אֲסוּרִין; וְכִנְגֵד כֵּן מוֹצְאֵי שְׁבִיעֵית מִתְרִין.

מֵאִימְתֵי מִתֵּר אָדָם לִקְחַת יָרֵק בְּמוֹצְאֵי שְׁבִיעֵית? מְשַׁעֲשֵׂה כִּיּוֹצֵא בּוֹ. עָשָׂה הַבְּפִיר, הִתֵּר הָאֶפֶל. רַבֵּי הִתִּיר לִקְחַת יָרֵק בְּמוֹצְאֵי שְׁבִיעֵית מִיָּד.

אֵין מוֹצְיָאִין שְׁמֵן שְׂרָפָה וּפְרוֹת שְׁבִיעֵית, מִהָאֶרֶץ לְחוּצָה לְאֶרֶץ. אָמַר רַבֵּי שְׁמַעוֹן: שְׁמַעֲתִי בְּפְרוֹשׁ, שְׁמוֹצְיָאִין לְסוּרְיָא וְאֵין מוֹצְיָאִין לְחוּצָה לְאֶרֶץ.

אֵין מְבִיאִין תְּרוּמָה מְחוּצָה לְאֶרֶץ לְאֶרֶץ. אָמַר רַבֵּי שְׁמַעוֹן: שְׁמַעֲתִי בְּפְרוֹשׁ, שְׁמַבִּיאִין מִסוּרְיָא וְאֵין מְבִיאִין מְחוּצָה לְאֶרֶץ.

ע עַד אֵימְתֵי חוֹרְשִׁין בְּשִׂדֵּה הָאֵילָן עֲרַב שְׁבִיעֵית? בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: כָּל זְמַן שֶׁהוּא יָפָה לְפָרִי; וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים: עַד הָעֶצְרָת. וּקְרוּבִין דְּבָרֵי אֵלּוּ לְהִיּוֹת כְּדַבְּרֵי אֵלּוּ. אֵיזְהוּ שִׂדֵּה הָאֵילָן? כָּל שְׁלִשָּׁה אֵילָנוֹת לְבֵית סָאָה, אִם רְאוּיִין לַעֲשׂוֹת כְּפַר דְּבִלָּה שֶׁל שְׁנַיִם מָנָה בְּאֵיטְלָקִי, חוֹרְשִׁים כָּל בֵּית סָאָה בְּשִׁבְלִין; פְּחוֹת מְכָאן, אֵין חוֹרְשִׁין לָהֶן אֲלָא מְלֵא הָאוּרָה וְסִלּוֹ חוּצָה לוֹ.

אֲחַד אֵילָן סָרְק וְאֲחַד אֵילָן מֵאֲכָל, רוֹאִין אוֹתָן כְּאֵלּוּ הֵם תַּאנִּים: אִם רְאוּיִים לַעֲשׂוֹת כְּפַר דְּבִלָּה שֶׁל שְׁנַיִם מָנָה בְּאֵיטְלָקִי, חוֹרְשִׁים כָּל בֵּית סָאָה בְּשִׁבְלִין; פְּחוֹת מְכָאן, אֵין חוֹרְשִׁים לָהֶם אֲלָא לְצָרְכָן.

הִיָּה אֲחַד עוֹשֵׂה כְּפַר דְּבִלָּה וְשְׁנַיִם אֵין עוֹשִׂין, אוֹ שְׁנַיִם עוֹשִׂין וְאֲחַד אֵינוֹ עוֹשֵׂה - אֵין חוֹרְשִׁין לָהֶם אֲלָא לְצָרְכָן; עַד שִׁיְהִיוּ מְשִׁלְשָׁה עַד תְּשַׁעָּה. הָיוּ עֲשָׂרָה, מַעֲשָׂרָה וּלְמַעֲלָה - בֵּין עוֹשִׂין בֵּין שְׁאֵינָן עוֹשִׂין, חוֹרְשִׁין כָּל בֵּית סָאָה בְּשִׁבְלִין. שְׁנַאָמַר: "בְּחָרִישׁ וּבְקִצִּיר תִּשְׁבֹּת" - אֵין צָרִיךְ לוֹמַר חָרִישׁ וְקִצִּיר שֶׁל שְׁבִיעֵית, אֲלָא חָרִישׁ שֶׁל עֲרַב שְׁבִיעֵית

שהוא נכנס בשביעית, וקציר של שביעית שהוא יוצא למוצאי שביעית. רבי ישמעאל אומר: מה חריש רשות, אף קציר רשות, יצא קציר העמר. שלשה אילנות של שלשה אנשים, הרי אלו מצטרפין, וחורשין כל בית סאה בשבילן. וכמה יהא ביניהם? רבן גמליאל אומר: כדי שיהא הבקר עובר בכליו. עשר נטיעות מפזרות בתוך בית סאה, חורשין כל בית סאה בשבילן עד ראש השנה. היו עשיות שורה ומקפות עטרה, אין חורשין להם אלא לצרכן. הנטיעות והדלועים מצטרפין לתוך בית סאה. רבן שמעון בן גמליאל אומר: כל עשרה דלועים לבית סאה, חורשין כל בית סאה עד ראש השנה. עד אימתי נקראו נטיעות? רבי אלעזר בן עזריה אומר: עד שיחלו; רבי יהושע אומר: בת שבע שנים; רבי עקיבא אומר: נטיעה כשמה. אילן שנגמם והוציא חליפין, מטפח ולמטה - כנטיעה, מטפח ולמעלה - כאילן; דברי רבי שמעון.

ב במה טומנין, ובמה אין טומנין? אין טומנין לא בגפת ולא בזבל, לא במלח ולא בסיד ולא בחול, בין לחים בין יבשים; לא בתבן ולא בזגים ולא במוכים ולא בעשבים, בזמן שהן לחים, אבל טומנין בהן כשהן יבשים. טומנין בכסות ובפרות, בכנפי יונה ובנסרת של חרשים, ובנערת של פשתן דקה. רבי יהודה אוסר בדקה ומתיר בגסה. טומנין בשלחין ומטלטלין אותן, בגזי צמר ואין מטלטלין אותן. כיצד הוא עושה? נוטל את הפסוי, והן נופלות. רבי אלעזר בן עזריה אומר: קפה מטה על צדה ונוטל, שפא יטל ואינו יכול להחזיר. וחקמים אומרים: נוטל ומחזיר. לא פסוהו מבעוד יום לא יכסנו משתחשף. פסוהו ונתגלה מתר לכסותו. ממלא את הקיתון ונותן לתחת הפר או תחת הפסת.

ג נוטל אדם את בנו והאבן בידו, וכלכלה והאבן בתוכה. ומטלטלין תרומה טמאה עם הטהורה ועם החלין. רבי יהודה אומר: אף מעלין את המדמע באחד ומאה. האבן שעל פי החבית מטה על צדה והיא נופלת. היתה בין החביות מגביהה ומטה על צדה והיא נופלת. מעות שעל הפר נוער את הפר והן נופלות. היתה עליו לשלשת מקנחה בסמרטוט. היתה של עור נותנין עליה מים עד שתכלה. בית שמאי אומרים: מגביהין מן השלחן עצמות וקלפין. ובית הלל אומרים: נוטל את הטבלה כלה ומנערה. מעבירין מלפני השלחן פרוזין פחות מכזית, ושער של אפונין ושער של עדשים, מפני שהוא מאכל בהמה. ספוג, אם יש לו עור בית אחיזה מקנחין

בו; ואם לאו אין מקנחין בו. וחקמים אומרים: בין כך ובין כך נטל בשבת, ואינו מקבל טמאה.

ע עד אימתי חורשין בשדה האילן ערב שביעית? בית שמאי אומרים: כל זמן שהוא יפה לפרי; ובית הלל אומרים: עד העצרת. וקרובין דברי אלו להיות כדברי אלו. איזהו שדה האילן? כל שלשה אילנות לבית סאה, אם ראויין לעשות כפר דבילה של ששים מנה באיטלקי, חורשים כל בית סאה בשבילן; פחות מכאן, אין חורשין להן אלא מלא האורה וסלו חוצה לו. אהד אילן סרק ואחד אילן מאכל, רואין אותן כאלו הם תאנים: אם ראויים לעשות כפר דבילה של ששים מנה באיטלקי, חורשים כל בית סאה בשבילן; פחות מכאן, אין חורשים להם אלא לצרכן.

היה אחד עושה כפר דבילה ושנים אין עושין, או שנים עושין ואחד אינו עושה - אין חורשין להם אלא לצרכן; עד שיהיו משלשה עד תשעה. היו עשרה, מעשרה ולמעלה - בין עושין בין שאינן עושין, חורשין כל בית סאה בשבילן. שניאמר: "בחריש ובקציר תשבת" - אין צריך לומר חריש וקציר של שביעית, אלא חריש של ערב שביעית שהוא נכנס בשביעית, וקציר של שביעית שהוא יוצא למוצאי שביעית. רבי ישמעאל אומר: מה חריש רשות, אף קציר רשות, יצא קציר העמר. שלשה אילנות של שלשה אנשים, הרי אלו מצטרפין, וחורשין כל בית סאה בשבילן. וכמה יהא ביניהם? רבן גמליאל אומר: כדי שיהא הבקר עובר בכליו. עשר נטיעות מפזרות בתוך בית סאה, חורשין כל בית סאה בשבילן עד ראש השנה. היו עשויות שורה ומקפות עטרה, אין חורשין להם אלא לצרכן.

הנטיעות והדלועים מצטרפין לתוך בית סאה. רבן שמעון בן גמליאל אומר: כל עשרה דלועים לבית סאה, חורשין כל בית סאה עד ראש השנה. עד אימתי נקראו נטיעות? רבי אלעזר בן עזריה אומר: עד שיחלו; רבי יהושע אומר: בת שבע שנים; רבי עקיבא אומר: נטיעה כשמה. אילן שנגמם והוציא חליפין, מטפח ולמטה - כנטיעה, מטפח ולמעלה - כאילן; דברי רבי שמעון.

י יום הכפורים אסור באכילה ובשתיה ובחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה. והמלך והכלה ירחצו את פניהם, והחיה תנעל את הסנדל; דברי רבי אליעזר, וחקמים אוסרין.

האוכל ככותבת הגסה כמוה וכגרענתה, והשותה מלא לגמיו חיב. כל האכלין

מצטרפין לככותבת וכל המשקין מצטרפין למלא לגמיו. האוכל ושותה אין מצטרפין. אכל ושתה בהעלם אחד אינו חיב אלא חטאת אחת. אכל ועשה מלאכה חיב שתי חטאות. אכל אכלין שאינן ראויין לאכילה ושתה משקין שאינן ראויין לשתיה, ושתה ציר או מריס פטור.

התינוקות, אין מענין אותן ביום הכפורים, אבל מחנכין אותם לפני שנה ולפני שנתים, בשביל שיהיו רגילין במצות.

עברה שהריחה מאכילין אותה עד שתשיב נפשה. חולה מאכילין אותו על פי בקיאיין; ואם אין שם בקיאיין מאכילין אותו על פי עצמו, עד שיאמר די.

מי שאחזו בלמוס מאכילין אותו אפלו דברים טמאים עד שיאורו עיניו. מי שנשכו כלב שוטה אין מאכילין אותו מחצר כבד שלו; ורבי מתא בן הרש מתיר. ועוד אמר רבי מתא בן הרש: החושש בגרונו מטילין לו סם בתוך פיו בשבת, מפני שהוא ספק נפשות, וכל ספק נפשות דוחה את השבת.

מי שנפלה עליו מפלת, ספק הוא שם ספק אינו שם, ספק חי ספק מת, ספק נכרי ספק ישראל מפקחין עליו את הגל. מצאוהו חי מפקחין עליו, ואם מת יניחוהו. חטאת ואשם ודאי מכפרין. מיתה ויום הכפורים מכפרין עם התשובה. תשובה מכפרת על עברות קלות, על עשה ועל לא תעשה; ועל החמורות היא תולה עד שייבוא יום הכפורים ויכפר.

האומר: אחטא ואשוב, אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה; אחטא ויום הכפורים מכפר אין יום הכפורים מכפר. עברות שבין אדם למקום יום הכפורים מכפר. עברות שבין אדם לחברו אין יום הכפורים מכפר, עד שירצה את חברו. את זו דרש רבי אלעזר בן עזריה: "מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו". עברות שבין אדם למקום יום הכפורים מכפר; עברות שבין אדם לחברו אין יום הכפורים מכפר, עד שירצה את חברו. אמר רבי עקיבא: אשריכם ישראל! לפני מי אתם מטהרין? מי מטהר אתכם? אביכם שבשמים, שנאמר: "וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם"; ואומר: "מקנה ישראל ה'", מה מקנה מטהר את הטמאים, אף הקדוש ברוך הוא מטהר את ישראל.

ש שלש ארצות לשביעית: כל שהחזיקו עולי בבל, מארץ ישראל ועד פזיב, לא נאכל ולא נעבד; וכל שהחזיקו עולי מצרים, מפזיב ועד הנגה ועד אמנה, נאכל אבל לא נעבד; מן הנגה ומאמנה ולפנים, נאכל ונעבד. עושין בתלוש בסוריא, אבל לא במחבר. דשים וזורין ודורכין ומעמרין, אבל לא קוצרין

ולא בוֹצְרִין וְלֹא מוֹסְקִים. כָּלֵל אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: כָּל שְׂכִיזָא בּוּ מִתָּר בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל, עוֹשִׂין אוֹתוֹ בְּסוּרְיָא.
בְּצָלִים שְׂיָרְדוּ עֲלֵיהֶם גְּשָׁמִים וְצִמְחוּ - אִם הָיוּ הָעֵלְיִן שְׁלֵהֶם שְׁחוּרִין, אֲסוּרִין; הוֹרִיקוּ - הָרִי אֵלּוּ מִתָּרִין. רַבִּי חֲנִינָא בֶּן אֲנִטְיָגוֹס אָמַר: אִם יְכוּלִין לְהַתְּלֵשׁ בְּעֵלְיִן שְׁלֵהֶן, אֲסוּרִין; וּכְנָגַד כֵּן מוֹצְאֵי שְׂבִיעֵית מִתָּרִין.
מֵאִמְתֵּי מִתָּר אָדָם לִקְחַ יָרֵק בְּמוֹצְאֵי שְׂבִיעֵית? מְשַׁיְעָשָׂה כִּיּוֹצֵא בּוּ. עָשָׂה הַבְּפִיר, הִתָּר הָאֶפֶל. רַבִּי הִתִּיר לִקְחַ יָרֵק בְּמוֹצְאֵי שְׂבִיעֵית מִיָּד.
אֵין מוֹצִיאִין שְׁמֵן שְׂרָפָה וּפְרוֹת שְׂבִיעֵית, מִהָאֶרֶץ לְחוּצָה לְאֶרֶץ. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן: שְׂמַעְתִּי בְּפְרוֹשׁ, שְׂמוֹצִיאִין לְסוּרְיָא וְאֵין מוֹצִיאִין לְחוּצָה לְאֶרֶץ.
אֵין מְבִיאִין תְּרוּמָה מְחוּצָה לְאֶרֶץ לְאֶרֶץ. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן: שְׂמַעְתִּי בְּפְרוֹשׁ, שְׂמַבִּיאִין מְסוּרְיָא וְאֵין מְבִיאִין מְחוּצָה לְאֶרֶץ.

ה הַכֹּל מִעֲרִיכִין וְנִעְרְכִין, נוֹדְרִים, וְנִדְרִים, כֹּהֲנִים וְלוֹיִם וְיִשְׂרָאֵלִים, נְשִׁים וְעֶבְדִים. טְמֵטוּם וְאֲנִדְרוּגִינוּס, נוֹדְרִים וְנִדְרִים, וּמִעֲרִיכִין, אֲבָל לֹא נִעְרְכִין; שְׂאִינוּ נִעְרָה אֶלָּא זָכָר וְנָדָא וְנִקְבָּה וְנָדָאִית. חֲרַשׁ שׁוּטָה וְקָטָן, נִדְרִין וְנִעְרְכִין, אֲבָל לֹא נוֹדְרִין וְלֹא מִעֲרִיכִין, מִפְּנֵי שְׂאִין בָּהֶם דַּעַת. פְּחוֹת מִבֶּן חֲדָשׁ, נִדָּר, אֲבָל לֹא נִעְרָה.
הַנְּכָרִי, רַבִּי מֵאִיר אָמַר: נִעְרָה, אֲבָל לֹא מִעֲרִיָּה. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: מִעֲרִיָּה, אֲבָל לֹא נִעְרָה. זֶה וְזֶה מוֹדִים, שְׁנוֹדְרִין וְנִדְרִין.
הַגּוֹסֵס, וְהַיּוֹצֵא לְהֶרֶג, לֹא נִדָּר וְלֹא נִעְרָה. רַבִּי חֲנִינָא בֶּן עֲקִיבָא אָמַר: נִעְרָה, מִפְּנֵי שְׂדָמְיוֹ קְצוּבִין; אֲבָל אֵינוּ נִדָּר, מִפְּנֵי שְׂאִין דְּמִיּוֹ קְצוּבִין. רַבִּי יוֹסִי אָמַר: נוֹדֵר וּמִעֲרִיָּה וּמִקְדִּישׁ; וְאִם הִזִּיק, חֵיב בְּתִשְׁלוּמִין.
הָאִשָּׁה שֶׁהִיא יוֹצֵאָה לְהֶרֶג, אֵין מִמְתִּינִין לָהּ עַד שֶׁתֵּלֵד; יִשְׁבָּה עַל הַמִּשְׁבֵּר, מִמְתִּינִין לָהּ עַד שֶׁתֵּלֵד. הָאִשָּׁה שֶׁנִּהְרָגָה, נִהְיִין בְּשַׁעְרָה; בְּהֵמָה שֶׁנִּהְרָגָה, אֲסוּרָה בְּהֵנִיָּה.

משנה כלים פרק כד

שְׁלֹשָׁה תְּרִיסִין הֵם. תְּרִיס הַכְּפוּף, טְמֵא מִדָּרָס. וְשְׁמִשְׁחָקִין בּוּ בְּקִנְפוֹן, טְמֵא טְמֵא מֵת. וְדִיצַת הָעֶרְבִיין, טְהוּרָה מְכֻלוּם:
שְׁלֹשׁ עֲגָלוֹת הֵם. הָעֲשׂוּיָה כְּקִתְדָרָא, טְמֵאָה מִדָּרָס. כְּמִטָּה, טְמֵאָה טְמֵא מֵת. וְשֵׁל אֲבָנִים, טְהוּרָה מְכֻלוּם:
שְׁלֹשׁ עֲרֻבוֹת הֵן. עֲרָבָה מְשִׁנִּי לֵג וְעַד תִּשְׁעָה קָבִין שְׁנִסְדָּקָה, טְמֵאָה מִדָּרָס. שְׁלֵמָה,

טמאה טמא מת. והבאה במדה, טהורה מכלום:
שלש תבות הן. תבה שפתחה מצדה, טמאה מדרס. מלמעלן, טמאה טמא מת. והבאה
במדה, טהורה מכלום:
שלשה תרבוסין הן. של ספרין, טמא מדרס. שאוכלין עליו, טמא טמא מת. ושל
זיתים, טהור מכלום:
שלש בסיסיות הן. שלפני המטה ושלפני סופרים, טמאה מדרס. ושל דלפקי, טמאה
טמא מת. ושל מגדל, טהורה מכלום:
שלש פנקסיות הן. האפיפורין, טמאה מדרס. ושיש בה בית קבול שעוה, טמאה טמא
מת. וחלקה, טהורה מכלום:
שלש מטות הן. העשויה לשכיבה, טמאה מדרס. של זגגין, טמאה טמא מת. ושל
סרגין, טהורה מכלום:
שלש משפלות הן. של זבל, טמאה מדרס. של תבן, טמאה טמא מת. והפחלץ של
גמלים, טהור מכלום:
שלשה מפצים הן. העשויה לשיבה, טמאה מדרס. של צבעין, טמא טמא מת. ושל
גתות, טהור מכלום:
שלש חמתות ושלש תורמלין הן. המקבלין פשעור, טמאין מדרס. ושאין מקבלין
פשעור, טמאין טמא מת. ושל עור הדג, טהור מכלום:
שלשה עורות הן. העשויה לשטיח, טמא מדרס. לתכריף הפלים, טמא טמא מת. ושל
רצועות ושל סנדלים, טהורה מכלום:
שלשה סדינין הן. העשויה לשכיבה, טמא מדרס. לוילון, טמא טמא מת. ושל צורות,
טהור מכלום:
שלש מטפחות הן. של ידים, טמאה מדרס. של ספרין, טמאה טמא מת ושל תכריף
(ושל) נבלי בני לוי, טהורה מכלום:
שלשה פרקלינין הן. של צדי חיה ועוף, טמא מדרס. של חגבין, טמא טמא מת. ושל
קיצין, טהור מכלום:
שלש סבכות הן. של ילדה, טמאה טמאת מדרס. של זקנה, טמאה טמא מת. ושל
יוצאת לחוץ, טהורה מכלום:
שלש קפות הן. מהוהה שטלגה על הבריה, הולכין אחר הבריה. קטנה על הגדולה,
הולכין אחר הגדולה. היו שוות, הולכין אחר הפנימית. רבי שמעון אומר, כף מאזנים
שטלגה על שולי המיחם מבפנים, טמא. מבחוץ, טהור. טלגה על צדה, בין מבפנים בין
מבחוץ, טהור:

משנה מקואות פרק ז

יש מעלין את המקוה ולא פוסלין, ולא מעלין ולא מעלין, לא מעלין ולא פוסלין. אלו מעלין ולא פוסלין: השלג, והברד, והכפור, והגלד, והמלח, והטיט הנרוק. אמר רבי עקיבא: הנה רבי ישמעאל דן כנגדי לומר: השלג אינו מעלה את המקוה. והעידו אנשי מידבא משמו, שאמר להם: צאו והביאו שלג ועשו מקוה בתחלה. רבי יוחנן בן נורי אומר: אבן הברד כמים. כיצד מעלין ולא פוסלין? מקוה שיש בו ארבעים סאה חסר אחת, נפל מהם סאה לתוכו, והעלתו, נמצאו מעלין ולא פוסלין:

אלו פוסלין ולא מעלין: המים בין טמאים בין טהורים, ומי כבשים, ומי שלקות, והתמד עד שלא החמיץ. כיצד פוסלין ולא מעלין? מקוה שיש בו ארבעים סאה חסר קרטוב, ונפל מהן קרטוב לתוכו לא העלהו; פוסלו בשלשה לגין. אבל שאר המשקין, ומי פרות, והציר, והמרס, והתמד משהחמיץ פעמים מעלין ופעמים שאינן מעלין. כיצד? מקוה שיש בו ארבעים סאה חסר אחת, נפל לתוכו סאה מהם - לא העלתו. היו בו ארבעים סאה, נתן סאה ונטל סאה הרי זה כשר:

הדיח בו סלי זיתים וסלי ענבים, ושנו את מראיו - כשר. רבי יוסי אומר: מי הצבע פוסלין אותו בשלשה לגין, ואינן פוסלין אותו בשנוי מראה. נפל לתוכו יין ומחל, ושנו את מראיו - פסול. כיצד יעשה? מתין לו עד שיירדו גשמים, ויחזרו מראיהן למראה המים. היו בו ארבעים סאה, ממלא בפתף ונותן לתוכו, עד שיחזרו מראיהן למראה המים:

ג נפל לתוכו יין או מחל ושנו מקצת מראיו, אם אין בו מראה מים ארבעים סאה, הרי זה לא יטבול בו:

ש שלשה לוגין מים, ונפל לתוכן קרטוב יין, והרי מראיהן כמראה היין, ונפלו למקוה, לא פסלוהו. שלשה לוגין מים חסר קרטוב, ונפל לתוכן קרטוב חלב, והרי מראיהן כמראה המים, ונפלו למקוה, לא פסלוהו. רבי יוחנן בן נורי אומר, הכל הולך אחר המראה:

מ מקוה שיש בו ארבעים סאה מכוננת, ירדו שנים וטבלו זה אחר זה, הראשון טהור והשני טמא. רבי יהודה אומר, אם היו רגליו של ראשון נוגעות במים, אף השני טהור. הטביל בו את הסגוס והעלהו, מקצתו נוגע במים, טהור. הכר והכסת שלעור, פיון

שְׁהִגְבִיָּה שְׁפִתוֹתֵיהֶם מִן הַמַּיִם, הַמַּיִם שֶׁבְּתוֹכָן שְׁאוּבִין. כִּי־צַד יַעֲשֶׂה. מִטְבִּילָן וּמַעֲלָה
אוֹתָם דֶּרֶךְ שׁוֹלֵיָהֶם:

ה הַטְבִּיל בּוֹ אֶת הַמָּטָה, אַף עַל פִּי שֶׁרַגְלֵיהָ שׁוֹקְעוֹת בְּטִיט הָעֵבֶה, טְהוֹרָה, מִפְּנֵי שֶׁהַמַּיִם
מְקַדְמִין. מִקְוֵה שְׁמִימֵי מְרוֹדְדִין, כּוֹבֵשׁ אֶפְלוֹ חֲבַלֵי עֲצִים, אֶפְלוֹ חֲבַלֵי קָנִים, כְּדִי שִׁיתְפָּחוּ
הַמַּיִם, וַיִּוֹרֵד וְטוֹבַל. מַחֲט שֶׁהִיא נְתוּנָה עַל מַעְלוֹת הַמְּעָרָה, הִיא מוֹלִיךְ וּמְבִיא בַּמַּיִם, כִּי־נֶן
שֶׁעֲבַר עָלֶיהָ הַגֵּל, טְהוֹרָה:

רַבִּי חֲנַנְיָא בֶן עֲקֻשְׂיָא אוֹמֵר: רָצָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְזַכּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל, לְפִיכָּה הִרְבָּה לָהֶם
תּוֹרָה וּמִצְוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר: "ה' חִפֵּץ לְמַעַן צְדָקוֹ, יַגְדִּיל תּוֹרָה וַיֹּאדִיר":

קדיש על ישראל

יִתְגַּדֵּל וַיִּתְקַדַּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. אַמֵּן בְּעֵלְמָא דִּי בְּרָא, כְּרַעוּתָהּ, וַיְמַלִּיךְ מַלְכוּתָהּ, וַיִּצְמַח פְּרָקְנָהּ,
וַיִּקְרַב מְשִׁיחָהּ. אַמֵּן בְּחַיִּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל, בְּעַגְלָא וּבְזַמְנוֹ קָרִיב, וְאִמְרוּ
אָמֵן. יְהֵא שְׁמִיָּהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעַלְמָא וּלְעַלְמֵי עַלְמֵיָא יִתְבָּרַךְ. וַיִּשְׁתַּבַּח. וַיִּתְפָּאֵר.
וַיִּתְרוֹמֵם. וַיִּתְנַשֵּׂא. וַיִּתְהַדָּר. וַיִּתְעַלָּה. וַיִּתְהַלַּל שְׁמֵהּ דְּקַדְשָׁא, בְּרִיךְ הוּא. אַמֵּן לְעֵלְמָא מִן כָּל
בְּרַכְתָּא שִׁירְתָּא, תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא, דְּאִמְרוּן בְּעֵלְמָא, וְאִמְרוּ אָמֵן. אַמֵּן

עַל יִשְׂרָאֵל וְעַל רַבְּנָן. וְעַל תַּלְמִידֵיהוֹן וְעַל כָּל תַּלְמִידֵי תַלְמִידֵיהוֹן. דְּעַסְקִין בְּאוּרֵיתָא
קַדְשָׁתָא. דִּי בְּאַתְרָא הִדִּין וְדִי בְּכָל אֶתְר וְאַתְר. יְהֵא לָנָא וּלְהוֹן וּלְכוֹן חֲנָא וְחֲסֵדָא וְרַחֲמֵי.
מִן קַדָּם מְאָרֵי שְׁמֵיָא וְאַרְעָא וְאִמְרוּ אָמֵן. אַמֵּן

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמֵיָא, חַיִּים וְשְׁבַע וְשׁוּעָה וְנַחֲמָה וְשִׁיזְבָּא וְרַפּוּאָה וּגְאָלָה וְסְלִיחָה
וְכַפְּרָה וְרִיח וְהַצְּלָה. לָנוּ וּלְכָל עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן. אַמֵּן

עוֹשֶׂה שְׁלוֹם בְּמְרוֹמָיו, הוּא בְּרַחֲמָיו יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עֲלֵינוּ וְעַל כָּל עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל, וְאִמְרוּ אָמֵן.

אַמֵּן

תפילה לאחר המשניות

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֵי אֲבִינוּ שְׁבַשְׁמַיִם שֶׁתְּהֵא לְמוּד מְשֻׁנּוֹת הַלְלוּ שְׁלַמְדָּנוּ בְּשִׁבִיל נְשִׁמַּת
שְׁאוּל יְהוֹשֻׁעַ בֶּן מֹאִיר שְׁלֹמֹה זְכוֹת לְנִשְׁמָתוֹ כִּי מְשֻׁנָּה אוֹתִיּוֹת נְשִׁמָּה, שֶׁתְּעַלָּה מֵעֵלְהָ
מֵעֵלְהָ, וְתִזְכֶּה לְתַעֲנוּגִים רָמִין, וְלִהְנוֹת מְזִיו הַשְּׂכִינָה, וְשִׁתְּהֵא נְשִׁמָּתוֹ צְרוּרָה בְּצִרוּר
הַחַיִּים עִם נְשִׁמּוֹת צְדִיקִים וְצְדִיקְנֵיּוֹת שֶׁבְּגֵן עֵדֶן, וְלִהְחִיּוֹת בְּתַחֲיִית הַמַּתִּים עִם שְׁאָר
מְתֵי יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמֵי אָמֵן.

זוהר

אמר רבי אבא, לא סיים בוצינא קדישא למימר חיים, עד דאשתככו מלוי, ואנא
כתבנא, סברנא למכתב טפי, ולא שמענא. ולא זקיפנא רישא, דנהורא הוה סגי, ולא
הוה יכילנא לאסתכלא. אדהכי אידעזענא, שמענא קלא דקארי ואמר ארזי ימים
ושנות חיים ושלום וסיפו לך. שמענא קלא אחרא, חיים שאל ממך נתתה לו ארזי
ימים עולם ועד.

כל ההוא יומא, לא אפסיק אשא מן ביתא, ולא הוה מאן דמטי לגביה, דלא יכילו
דנהורא ואשא הוה בסוחרניה. כל ההוא יומא נפילנא על ארעא, וגעיןא. בתר דאזיל
אשא, חמינא לבוצינא קדישא קדש הקדשים, דאסתלק מן עלמא, אתעטרף שכיב על
ימיניה, ואנפוי חייכין.

קם רבי אלעזר בריה, ונטיל ידוי ונשיק לון, ואנא לחיכנא עפרא דתחות רגלוי. בעו
חבריאי למבפי, ולא יכילו למללא. שארו חבריאי בבכיה, ורבי אלעזר בריה נפיל תלת
זמנין, ולא יכיל למפתח פומיה. לבתר פתח ואמר, אבא אבא. תלת הוו, חד אתחזרו.
השתא תנווד חיותא, צפראן טאסין, משתקען בנוקבאן דימא רבא, וחבריאי כלהו
שתיין דמא.

קם רבי חייא על רגלוי ואמר, עד השתא בוצינא קדישא מסתכל עלן. השתא לאו הוא
עדן, אלא לאשתדלא ביקריה. קם רבי אלעזר ורבי אבא, נטלו ליה בטיקרא דסיקלא,
מאן חמא ערבובינא דחבריאי, וכל ביתא הוה סליק ריחין סליקו ביה בפורייה, ולא
אשתמש ביה, אלא רבי אלעזר ורבי אבא.

אתו טריקין, ומארי תריסין דכפר צפרי והוו בני מרוניא, צווחין בקטירין וטרדי בהו
דחשיבו דלא יתקבר תמן. בתר דנפק פוריאי, הוה סליק באורא. ואשא הוה להיט
קמיה, שמעו קלא, עולו ואתו, ואתפנשו להילולא דרבי שמעון, יבא שלום ינוחו על
משכבותם.

כד עאל למערתא שמעו קלא במערתא, זה האיש מרעיש הארץ מרגיז ממלכות, כמה
פטרין ברקיעא משתכחין ביומא דין בגינה, דנא רבי שמעון בן יוחאי, דמאריה משתבח
ביה בכל יומא. זכאה חולקיה לעילא ותתא. כמה גניזין עלאין מסתמרון ליה, עליה
אתמר ואתה לך לקח ותנויח ותעמוד לגורלך לקח הימין:

קדיש על ישראל

יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. אַמֵּן בְּעֵלְמָא דִּי בְּרָא, כְּרַעוּתָהּ, וְיִמְלִיךָ מַלְכוּתָהּ, וְיִצְמַח פְּרָקְנָהּ,
וְיִקְרַב מְשִׁיחָהּ. אַמֵּן בְּחַיֵּיכוֹן וּבְיִמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל, בְּעַגְלָא וּבְזַמְנוֹ קָרִיב, וְאִמְרוּ
אַמֵּן. אַמֵּן יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעֵלְמָא וּלְעֵלְמֵי עֵלְמֵי יִתְבָּרַךְ. וְיִשְׁתַּבַּח. וְיִתְפָּאֵר.
וְיִתְרוֹמַם. וְיִתְנַשֵּׂא. וְיִתְהַדָּר. וְיִתְעַלֶּה. וְיִתְהַלַּל שְׁמֵהּ דְקַדְשָׁא, בְּרִיךְ הוּא. אַמֵּן לְעֵלְמָא מִן כָּל
בְּרַכְתָּא שְׂרִיתָא, תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא, דְאִמְרִין בְּעֵלְמָא, וְאִמְרוּ אַמֵּן. אַמֵּן

עַל יִשְׂרָאֵל וְעַל רַבָּנָן. וְעַל תַּלְמֵידיהוֹן וְעַל כָּל תַּלְמֵידי תַּלְמֵידיהוֹן. דְעַסְקִין בְּאוֹרֵיתָא
קַדְשָׁתָא. דִּי בְּאַתְרָא הֵדִין וְדִי בְּכָל אֶתְר וְאַתְר. יְהֵא לָנָא וְלַהוֹן וְלַכּוֹן חַנּוּא וְחַסְדָּא וְרַחֲמֵי.
מִן קֳדָם מְאִרֵי שְׁמֵיָא וְאַרְעָא וְאִמְרוּ אַמֵּן. אַמֵּן

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמֵיָא, חַיִּים וְשָׁבַע וְיִשׁוּעָה וְנַחֲמָה וְשִׁיזְבָּא וְרַפּוּאָה וְגִאָּלָה וְסְלִיחָה
וְכַפָּרָה וְרִיח וְהַצְּלָה. לָנוּ וּלְכָל עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אַמֵּן. אַמֵּן
עוֹשֶׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו, הוּא בְּרַחֲמֵי יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל, וְאִמְרוּ אַמֵּן.
אַמֵּן

הַמְרַחֵם עַל כָּל בְּרִיּוֹתָיו הוּא יְחוּס וְיַחֲמוֹל וְיִרְחַם עַל נַפְשׁ, רוּחַ וְנִשְׁמָה שְׁל
שְׂאוּל יְהוֹשִׁעַ בֶּן מְאִיר שְׁלֹמֹה. רוּחַ ה' תְּנִיחָנוּ בְּגֵן עֵדֶן:

זהו סיפור על נער שרוחו פיעמה בו והחליט לעזוב את גולת ערב
אשר במרוקו, לעלות למולדת העם היהודי ולהתגייס להגן על עמו ומולדתו
יחד עם חבריו בני גולת אשכנז,
אך בקרב בו השתתף נפגע בראשו ועלה בסערה השמימה.

